

MERGI CĂTRE TINE ÎNSUȚI...

de Șef rabin dr. MOSES ROSEN

Toast pentru scriitorul I. Peltz

„Mergi către tine, pornind de la țara ta, neamul tău, casa ta părintească, către pământul pe care (t-ai voi arăta) (Genesis 12:1) לך-לך מארצך וממולדתך ומבית אביך אל הארץ אשר אראך” (בראשית יב, א).

Federația Comunităților Evreiești (M) vă mulțumește, prin mine, pentru că ați dat urmare invitației de a sărbători împreună, aici, în această casă a obștei evreiești, pe acea personalitate care a izbutit, în mod admirabil, prin scrierile sale de o viață întreagă să exprime viața, zbuciumul, mizeriile și suferințele, speranțele și iluziile acelor din mijlocul cărora s-a ridicat, aceluia care au rămas, ca și el, ceea ce s-au născut, ceea ce sînt: evrei români.

L-au omagiat și îl omagiază colegii în arta minurii condeiului: îl admiră cititorii, care își deslășă spiriții cu lectura operelor sale: talentul său literar a fost și va fi relevant de marii critici ai literaturii române. Ceea ce ținem noi să scoatem în evidență este, împreună cu toate cele de mai sus, a virtute ce merită a fi subliniată: virtutea de a rămâne el însuși.

I. Peltz a rămas o viață întreagă ceea ce este: un evreu român, ancorat profund în cultura țării în care s-a născut și în același timp evreu demn, prezent în ulița evreiască, răsplat al ghetoului evreiesc, cîntăreț al suferințelor evreilor de pe aceste meleaguri.

Îngăduiți-mi ca, în loc de a cita, cum s-ar cuveni, din opera sărbătoritului (aceasta o vor face desigur alții, mai specialiști decît mine) să răsfoiesc „Cartea cărților”, izvorul de inspirație a unui neam care de milenii e „am baseler”, „popor al cărții”, spre a găsi chiar în cel dintîi verset din lectura biblică a acestei săptămîni tălmăcirea momentului festiv ce-l trăim, sinteza personalității lui Peltz. Către cel dintîi evreu, către acel care pe drept cuvînt a fost totodată și cel dintîi „celălăean al omenirii întregi”, către Avraham, părintele nostru, se îndreaptă mesajul divin cu cuvintele 12-1: „Găsește drumul către tine însuși” (Genesis 12-1); e cel mai greu drum, dar și cel mai frumos. Mulți, foarte mulți, rătăcesc de pe acest drum simplu și drept: cred că încercînd a nu mai fi ceea ce sînt, vor izbîti mai mult în viață. Se înșeală numai pe sine: pe D-zeu și pe oamenii nu reușesc să-i înșele. Mai curînd sau mai tîrziu vine clipa cînd nici pe sine nu se mai pot omăgi și atunci pierd, odată cu respectul altora, și pe acel mai important: acel pe care și-l datorăcă lor înșiși.

„Cînd voi ajunge în fața judecării cerești — spunea intelectualul rabi Zusie — și cînd voi fi întrebare de ce n-am fost la fel cu Moșe, voi răspunde că nici pe departe n-am putut cuteza să mă compar cu un astfel de titan al gîndirii. Voi putea să justific și faptul că n-am fost la fel cu David sau cu Hilel, cu Iesaa sau cu rabi Akiva. Atunci, însă, cînd voi fi întrebare: „Zusie, de ce n-ai fost Zusie? De ce n-ai fost tu însuși?”, atunci nu voi găsi nici un răspuns, nici o scuză, nici o justificare”.

Textul biblic menționat continuă arătînd care sînt sursele morale care te fac să fii tu însuși, care sînt pietrele de hotar pe drumul lui „Leh leha”, pe itinerariul care te duce către tine, מארצך „Țara ta”, pământul pe care ai trăit, în climatul în care te-ai dezvoltat, cu graiul tău matern, cu cultura la care te-ai adaptat. Al doilea 12-1: „neamul tău”, obîrșia din care te tragi, cu tradiția sa, cu specificul său, cu istoria sa, cu tot ceea ce alcătuiește „di goldene Keit”, „lanțul de aur” al generațiilor care te-au precedat. Al treilea, 12-1: „casa ta părintească”, familia, mediul, ulița, ambianța, tot ceea ce a cizelat personalitatea ta.

Statuicic atășat de aceste trei coordonate ajungi la ceea ce la noișune de „Haaretz”, cu הדיעה הנוינה אתוצפרינזאורה a întregii creațiuni, noțiune care simbolizează întreaga umanitate, cu toate neamurile, cu toate țările, cu toate culturile, cu toate civilizațiile ei, noțiune care te înalță la treapta abrahamică de אורח „celălăean al omenirii întregi”.

Scriitorul Peltz a rămas credincios מארצך țării în care a văzut lumina zilei, patriei ale cărei minunate plaiuri i-au încîntat sufletul și ale cărei izvoare de cultură i-au adăpat gîndirea, exprimă în scrisul său rea-

lități românești, viața poporului din care face parte.

În același timp, Peltz nu s-a depărtat, nici un moment, de ממולדתו „neamul din care se trage”. Niciodată nu i-a fost frică, atunci cînd unii își lepădau iudaismul de teamă: niciodată nu i-a fost rușine, atunci cînd alții își renegau apartenența, de rușine, ei întoldeauna, cu demnitate și simplitate a rămas ceea ce este: adică evreu. Zbuciumul fraților săi din Calea Văcărești a clocotit în inima sa și a izbucnit din măiestrul său condei.

Cinste lui Peltz, datorită sîntem s-o spunem cu glas tare, deoarece sînt cronicile viitorului s-o grăiesc generațiilor care vor veni. Cinste scriitorului care a rămas un „sofer”, ceea ce în limba ebraică înseamnă totodată și scriitor și numărător. Acel care dă viață slovei, acel care așterne gînduri și simlăminte pe hîrtie, dător este să aibă sentimentul răspunderii și să numere ficce cuvînt, să fie conștient că ficce slova e prețioasă și trebuie să fie încărcată de valori etice, de îndemnuri folositoare. Pana lui Peltz îl cinstește, pentru că ea a fost dedicată acestui nobil scop, pentru că ea s-a pus, cu patriotism și demnitate, cu dragoste și spirit de înaltă răspundere, în slujba poporului.

Cinste scriitorului care a rămas „numărător” de cuvînte, pentru că ea a fost dedicată acestui nobil scop, pentru că ea s-a pus, cu patriotism și demnitate, cu dragoste și spirit de înaltă răspundere, în slujba poporului.

„Fericite tineretea noastră, care nu ne face să ne rușinăm cu ea cînd am ajuns la bătrînețe” (Talmud Bavli, Tractat Sucot, folio 53). La vîrsta palmistului, Peltz nu e deloc bătrîn, însă bilanțul activității sale literare se sintetizează admirabil în acest citat talmudic.

Îngăduiți-mi ca, înainte de a încheia, să relev și cel de al treilea mare merit al lui Peltz. A rămas nu numai מארצך un devotat patriot român, nu numai ממולדתו un demn și bun evreu, dar și בית אביך un credincios păstrător al dașinei religioase din casa părinților săi.

Într-o umilă sinagogă din același cartier al Văcăreștilor, în lăcașul de rugăciune ce poartă numele lui Avram Ber Zissu, Peltz își are ieșul său, pe care nu l-a părăsit niciodată, nici cînd furtuna bîntuia cu furie prin aceste ulițe, nici cînd razele binefăcătoare ale soarelui încălzesc viața cea nouă din acest cartier. Îmbrăcat cu talemul părintesc, el urcă scările amvonului și răspunde la chemarea Torei rabi Itzhak, fiul lui rabi Nahum. Nu și-a uitat numele pe care i-l-a dat părintele său, nu și-a renegat credința religioasă, nici n-o ascunde și nici n-o afirmă cu ostentație. A rămas, și în această privință, el însuși.

Astfel, Peltz reușește să dea în scrierile sale viață ideilor sintetizate prin noțiunea internaționalistă, interconfesională, inter-rasială, ecumenismului religios, social și filozofic, exprimat prin cuvîntul „Haaretz”, care se află în chemarea adresată lui Avraham. „Haaretz”, pământul care e al nostru, al tuturor, pământul care înfrățește toate noroadele; această viziune, aceste aspirații, constituie esența operei lui Peltz.

La fel cu oficianul de la amvonul din Bet-Hamidrah, ridicînd acest pahar în sărbătoare scumpului nostru sărbătorit, îi spun și eu: יסעודי „Stai ferm mai departe pe poziția morală pe care s-a situat opera ta, rabi Itzhak, fiul lui rabi Nahum!” De pe aceste poziții continuă să pășești לך-לך către tine însuși, să rămii tu însuși: lealul patriot, bunul evreu, piosul credincios, scriitorul cu har divin și numărătorul iscusit al minunatului dar dumnezeiesc pe care îl constituie cuvîntul.

Fii binecuvîntat și fericit pînă la adînci bătrînețe!

Vizita unei delegații europene a Congresului Mondial Evreiesc

Oaspeții în cabinetul Eminenței Sale d-lui Șef rabin

Așa cum am arătat în numărul precedent al revistei noastre, în zilele de 10—11 octombrie a.c. d. dr. S. Roth, directorul executiv european a Congresului Mondial Evreiesc însoțit de d. Jacob Halevy, șeful departamentului cultural al aceleiași organizații, a făcut o vizită la București.

Oaspeții au luat cunoștință de acti-

vitatea Federației Comunităților Evreiești (M), au vizitat așezăminte de cult și cultură etc.

În ziua de 10 octombrie a. c. oaspeții au fost primiți în audiență de d. prof. Dumitru Dogaru, secretar general al Departamentului cultelor. A fost de față Eminența Sa d. Șef rabin dr. Moses Rosen.

O scrisoare a conducătorului delegației United Jewish Appeal

D-na și d. Bert Rabinowitz, șeful delegației „United Jewish Appeal”, care a vizitat recent comunitatea noastră, au adresat Eminenței Sale și d-nei dr. Rosen o scrisoare din care cităm.

„Mințile noastre sînt pline cu amintiri și inimile noastre sînt copleșite de caldă recunoștință. Pentru noi, fiecare moment trăit în România a fost mi-

nunat și toate momentele petrecute, legate laolaltă, au devenit o trăire rară și de neuitat.

În orice trăire însă — în orice țară — amintirea cea mai impresionantă se concentrează în jurul unei personalități neobișnuite. Domnia voastră, rabi, sînteți un om mare în adevărata accepțiune a cuvîntului, iar dv., doamnă, sînteți completarea ideală a măreției soțului dv., radiînd sinceritate, căldură și înțelepciune.

Dacă ceea ce scriem sună sentimental — în special pentru niște americani colculaji — vă asigurăm că așa este! Fiți însă încredințați că e tot atît de sincer pe cît e de sentimental. Vă mulțumim pentru tot!”

In acest număr:

ERASMUS ȘI LIMBA EBRAICĂ

dr. G. Kisch

(pag. 11-a)

LA MAREA ROȘIE

de Victor Rusu

(pag. III-a)

DE VORBĂ CU JEAN CAYROL

de Paul B. Marian

(pag. V-a)

DISPUTA LUI RAHEL CU DOMNUL

de Ștefan Zweig

(pag. VI-VII)

CĂRȚI CU TEMAȚICA IUDAICĂ

În ultimul an au fost tipărite 830 de titluri de cărți cu tematică iudaică. Aproape toate aceste cărți au văzut lumina tiparului în Israel și S.U.A. și Anglia.

CURS DE LIMBA IDIS LA LONDRA

Un curs de limba idis a luat ființă pe lângă Finchley Synagogue din Londra. Cursul va fi predat de rabinul acestei sinagogi, L. N. Braum. Paralel va fi predat și un ciclu de lecții despre iudaism.

ERASMUS ȘI LIMBA EBRAICĂ

Preocuparea științifică pentru limba ebraică și literatura postbiblică în Europa evului mediu, precum și trezirea interesului pentru aceste studii în cercurile evreiești este un merit care în mod incontestabil îi revine lui Johannes Reuchlin (1455–1522), alături de Erasmus și alte spirite luminate ale umanismului. „El învață limba la evreii germani și italieni, de care se apropie fără dispreț, pentru oare manifestă respect și recunoștință, recunoscându-i drept măiestrii săi; și procură în Italia cărți ebraice și caldeene și notează în mod științific locul și data achiziției, pentru ca privind aceste comori să-și reamintească de plăcutele impresii pe care le-a avut luând contact cu această sferă de preocupări; el instruește tineretul care vine năvalnic și realizează aceasta atât prin scris, cât și pe cale orală, mai întâi discret, apoi public, se dedică neobosit acestor munci, traducând, interpretând, citind; printre rinduri, fără a neglija nici textele de dimensiuni reduse. Interesul său primordial este atras, cu precădere, de principiile elementare ale limbii ebraice, pe care le analizează în a sa „Rudimenta ebraica“, (*De accentibus et orthographia linguae hebraicae, Hagenui* (1518)“ (Ludwig Geiger).

La începutul secolului al XVI-lea au apărut pretutindeni în Europa institute de învățământ, care și-au propus ca materii de studiu cele trei limbi biblice — ebraica, greaca și latina. Cea mai vestită a fost neîndoielnic, Collegium Trilinguae, care a fost întemeiat prin anul 1517 de către Hieronymus Busleiden în cadrul Universității britanice Löwen. În deseale sale treceri prin acest oraș belgian, Erasmus s-a adăpat și el la izvorul studiilor lingvistice și aceasta o făcea cu toată asiduitatea. Problema studiilor limbii ebraice a început să-l preocupe de timpuriu. Încă din tinerețe s-a trezit la Erasmus interesul pentru părintele Hieronymus care, pe baza cunoașterii scrierii ebraice „Hebraica veritas“, a descoperit textul original, autentic, al așanumitului Vechi Testament. În anul 1504, deci doi ani înaintea apariției manualului de limbă ebraică a lui Reuchlin, Erasmus îi scrie lui John Colet căruia îi comunică despre inte-

resul său pentru „Römerbrief“ a lui Paulau și despre studiile sale de limbă greacă: „Începusem să învăț și ebraica, dar specificul deosebit al limbii, precum și vîrsta, pe de o parte, pe de altă parte aptitudinea omului pentru însușirea tuturor lucrurilor nefiind aceeași, am renunțat“. Ocupat fiind cu munca de editare a scrierilor lui Hieronymus, îi scrie lui Reuchlin: „Nu m-am dat cu totul limbii ebraice, am încercat doar să gust din ea“. El și-a exprimat admirația și pentru cei trei frați Amerbach din Basel, care aveau cunoștințe temeinice ale limbii ebraice și la care Hieronymus a a făcut nu odată apel. Greaca și ebraica (din manuscrise) sînt în așa măsură dificile, încît ar fi fost mai bine, poate, ca descifrarea lor nici să nu fi fost abordată. Numai cu o osteneală maximă au putut fi restaurate. Reușindu-se aceasta, el și-a exprimat mulțumirile sale către frații Bruno, Basilus și Bonifacius Amerbach din Basel, al căror tată, tipograful Johannes Amerbach, era cunosător al celor trei limbi și care, încă de la naștere, fusese destinat, ca să zicem așa, reconsiderării vechilor autori. Cu plăcere s-ar fi adresat lor, căci el nu făcuse decît primii pași în învățarea ebraicii. Astfel relatează Erasmus în introducerea pe care a scris-o cu prilejul editării Noului Testament (Novum Instrumentum, Basel 1516), precizînd că n-ar vrea să-și aroge merite care nu-i revin, dar că în privința citatelor din Vechiul Testament s-a referit la un teolog remarcabil, un excelent cunosător al celor trei limbi. Ioannes Oecolampadius. „Căci el nu este încă atît de avansat în cunoașterea limbii ebraice încît să se considere o autoritate care să poată ridica pretenții, care să poată pronunța o sentință“. În luna martie 1518, Erasmus se adresa lui Oecolampad cu rugămintea de a-l ajuta în limba ebraică. Pentru a pregăti o nouă ediție a Noului Testament, el va veni în mai la Basel. „Oh, ce bine ar fi dacă și tu ai veni acolo și ai susține, din tot sufletul, această activitate!“

Poate nu chiar la timpul hotărît, totuși înainte de sfîrșitul anului 1518, Erasmus a început să ia lecții de limbă ebraică la

Johannes Cellarius, care îi fusese recomandat ca profesor de către prietenul său Paschasius Berselius. Acesta l-a introdus în elementele de bază ale limbii ebraice. Iar în prefața pe care o scrie la a doua ediție a Noului Testament, (1519) Erasmus spune: „Deși am ajuns în al 53-lea an al vieții mele, vreau totuși, dacă va fi posibil, să mă întorc la însușirea limbii ebraice, din care odinioară nu luasem decît un aperitiv“.

Din cele afirmate pînă acum reiese clar că lucrurile nu se prezintă tocmai astfel cum susține Max Brod în remarcabila sa lucrare literară, științifică, nu însă de necontestat, pe-alocuri, despre Reuchlin, că Erasmus „s-ar fi lăudat de-adeptul că n-a trecut de faza de începător în ale ebraicii“. Mai mult decît sinceritatea observațiilor proprii despre superficiala cunoaștere a limbii ebraice o reprezintă recunoașterea cit de stînjitoare i-au fost, din punct de vedere științific acest lipsuri în cultura sa umanistă în special în activitatea de editare a Noului Testament a lui Hieronymus. Acest fapt l-a obligat să alerge mereu după ajutor, fiind veșnic în căutare de forțe competente. Căci Erasmus era convins că pentru înțelegerea Scrierii sfinte, ebraica este tot atît de necesară ca și cunoașterea limbii eline. A făcut astfel efortul — din păcate fără, sau numai cu oarecare succes — de a renunța la ajutorul unui profesor de ebraică și să înceapă singur, în al 53-lea an al existenței sale, studiarea din nou a limbii sfinte.

dr. G. Kisch

SEMINAR INTERREGIONAL

La București a avut loc Seminarul interregional cu tema „Rolul sistematizării în dezvoltarea teritorială-națională, zonă, urbană și rurală“, organizat de O.N.U. în colaborare cu guvernul Republicii Socialiste România. La lucrări au participat aproape 100 de delegați, consultanți și observatori, precum și invitați din 37 de țări.

În cele două săptămîni cît a durat seminarul, participanții au dezbătut referatele prezentate de specialiști în domeniul sistematizării din mai multe țări, printre care și România. Au fost abordate teme privind caracteristicile generale ale sistematizării la diferite nivele și rolul său în dezvoltarea națională, urbană, rurală. Totodată, participanții la lucrările seminarului au efectuat o călătorie de studii prin mai multe orașe din țară, cu care prilej au cunoscut direct o serie de realizări obținute de România în domeniul sistematizării.

COLOCVIU ROMANO-FRANCEZ DE ISTORIE

În luna octombrie s-a ținut la București primul colocviu româno-francez de istorie. La reuniune au luat parte academicieni, profesori universitari, cercetători în domeniul istoriei din cele două țări.

În cuvîntul de deschidere a lucrărilor, acad. Miron Nicolescu, președintele Academiei Republicii Socialiste România, a relevat importanța deosebită a acestei manifestări în cadrul relațiilor culturale tradiționale româno-franceze. Salutînd prezența oaspeților, vorbitorul a subliniat că primul colocviu româno-francez de istorie va prilejui o fructuoasă confruntare de opinii între reprezentanții istoricilor din Franța și România, un prilej de largire a cooperării și relațiilor prietenești care leagă pe oamenii de știință și cultură, poamele celor două țări.

PE SANTIERELE INDUSTRIALIZĂRII

La Combinatul siderurgic de la Galați a început montajul utilajelor la laminorul de benzi la rece. Au fost puse pe fundații plăcile de bază pe care urmează să se fixeze cajele laminorului propriu zis și s-a instalat un pod rulant pentru manipularea utilajelor grele și a instalațiilor de alimentare cu energie a posturilor de lucru.

La Brazi a început montarea pe verticală a primelor coloane de înaltă tensiune necesare construirii unei instalații de cocșare — a doua de acest gen din cadrul rafinării și a treia din țară. În 1970, cînd ultimele lucrări vor fi încheiate, noul obiectiv va spori producția de cocs a țării cu încă 100 000 tone pe an.

La Giurgiu a început construcția unei noi întreprinderi industriale: țesătoria de fibre chimice și de bumbac. Ea va realiza, în final, cîte 55 milioane mp de țesături pe an. Noua întreprindere urmează să intre în funcție cu 50 la sută din capacitatea de producție în anul 1971, iar un an mai tîrziu cu întreaga capacitate.

Carnet

GALA GALACTION TRADUCĂTOR BIBLIC

Sub acest titlu, revista „Biserica Ortodoxă Română“ a publicat în ultimul ei număr un interesant articol al preotului Gh. Cunesco, unul din elevii și admiratorii devotați ai marelui scriitor — umanist. Articolul reprezintă o contribuție însemnată la cunoașterea genezei traducerii Bibliei.

Ideea realizării unei bune traduceri a Cărții cărților — arată autorul articolului citat — l-a urmărit pe Gala Galaction o viață întreagă, începînd din anii de școală. „Sînt nestrămutat convins că una din faptele cele mai mari și mai clăditoare pe care putem să le facem pentru neamul românesc este să-i punem sub ochi o Biblie în limba vremii noastre“, scria Gala Galaction în anul 1920. În același an s-a apucat de unul singur și pe seama sa să tîlmăcească în românește textul biblic. Era conștient de temeritatea și de greutățile extraordinare ale întreprinderii sale. „Cînd te apuci să tîlmăcești Sfînta scriptură — arăta el cînd lucra la traducere — trebuie să fii susținut de concepții și de convingeri din altă lume... Știa și declara că o traducere bună a Sfîntei scripturi nu poate să fie decît opera colectivă a mai

multor traducători și chiar a mai multor generații de traduceri.

Tîmp de mai mulți ani, Gala Galaction a lucrat de unul singur la traducere. Autorul articolului ne furnizează amănunte extrem de interesante despre felul cum s-a desfășurat aceste sfînte lucrări. Edificator este următorul pasaj pe care-l aduce dintr-o scrisoare a lui Galaction către Ibrăileanu: „Tîmp de aproape o mie și două sute de zile nu voi putea să fac altceva decît să caut pe românește forma cea mai neaoșă și mai mlădiaoșă pentru cele vreo mie de pagini ale Bibliei. Felul în care lucrez e foarte simplu. În zorii și în dimineața fiecărei zile traduc o pagină din cele o mie ale Bibliei. Deci, nene Ibrăilene, cînd scapătă soarele, cugetă: Galaction a mai tradus o pagină“.

După ce a dus la capăt traducerea Noului Testament, care a fost tipărit în anul 1927, Galaction a trecut la traducerea Vechiului Testament. „Marea noutate era — scrie preotul Cunesco — că s-a gîndit să facă traducerea după originalul inițial, ebraic... Era o întreprindere temerară și excepțional de grea. Pe lîngă putere de muncă titanică și posibilități literare certe, mai era nevoie de cunoaștere temeinică a limbii ebraice și a dialectelor semite, de con-

frunări, precum și de o vastă documentare filologică și arheologică de epocă“. Dîndu-și seama de greutatea traducerii, Galaction și-a luat colaborator pe orientalistul Vasile Radu, preot și profesor de limbă ebraică.

Traducerea a durat aproape un deceniu și a apărut în noiembrie 1938, o dată biblică jubiliară — se împlineau 250 de ani de la tipărirea Bibliei lui Șerban.

ȘI UN ALT ILUSTRU TRADUCĂTOR: MIHAIL SADOVEANU

Din cuprinsul aceluiași articol aflăm despre intenția altui ilustrator al literelor românești de a purcede la traducerea Bibliei: Mihail Sadoveanu. Ca și Gala Galaction, Sadoveanu a început și el tot cu Psalmii și tot din originalul ebraic. Iată cum povestește însuși Sadoveanu acest episod puțin cunoscut din viața sa: „Acum cîțiva ani, în tovărășia unui bun ebraist, evreu, am început la Iași tîlmăcirea Psalmilor după textul original. Tovarășul meu, Mozes Duff / prototipul personajului literar Tevi Toj din „Paștile blajinelor“ / îmi explica fiecare verset, cuvînt cu cuvînt, dîndu-mi înțelesurile și chiar atunci cîntam transpunerea cea mai riguroasă, cea mai poetică și mai muzicală“.

Călătorind prin Țara sfântă LA MAREA ROȘIE

Thalasis, marea! Marea Roșie! Acest răsarit de soare l-am admirat de pe țărmul abrupt, nisipos, al Mării Roșii. În orient, natura nu cunoaște stările intermediare, trecerea de la zi la noaptea și de la noaptea la zi se face brusc, fără stări tranzitive. E ca și cum la semnalul unui regizor nevăzut draperia de catifea a nopții s-ar fi dat la o parte, dezvăluind privurilor un decor exotice, policrom, cu palmieri, nisip, o mare albastră — albastră ca cerneala, dealuri și o Fata Morgana, un oraș de un alb scilpitor, răsărit în plin deșert. Dar nu, orașul acesta nu e un miraj — de altfel, pare-mi-se că oarecând a fost mai tirziu, spre amiază, când soarele, ajuns la zenit, încinge aerul, nisipul, pietrele și fantezia oamenilor. Acest oraș, însă, nu e halucinație a deșertului, nu s-a înfiripat din aura vădăduhului aprins. Orașul acesta are un nume — Eilat — e o realitate ce de un deceniu și jumătate figurează pe orice hartă și a fost construit pe piatră, cu multă trudă, sudoare și înălțăricie, constituind încă o biruință a omului asupra pustului arid.

Spuneam mai înainte că Eilatul figurează pe orice hartă. E adevărat. El nu lipsește, însă, nici din itinerariile turistice, mai ales în lunile răcoase, când e într-adevăr agreabil să faci plajă și să te scali în valurile albastre ale mării, în timp ce în Europa și în toată emisfera nordică mercurul termometrului coboară sub 20 de grade, iar viscolul blochează drumurile și șoselele. Acum, însă, în toată vară, drumul la Eilat e o aventură. O aventură la 41 de grade, ceea ce, pentru cineva obișnuit cu clima temperată, este excesiv.

De la Tel-Aviv mașina face aproape șase ore, dintre care jumătate prin deșertul Neghev. După Beer Șeva decorul se schimbă, vegetația devine tot mai săracă și mai rară, pînă dispare cu totul, fiind înlocuită de întinderi nesfârșite de nisip. Orizontul e larg deschis privirii, iar autostrada își desfășoară pângărica cenușie peste aceste întinderi. Când și când un cort, 2—3 beduini, o cămilă na-

văgînd leneș prin acest ocean de nisip, apoi din nou nisip, nisip, întinderi nesfârșite de nisip. Și totuși, deșertul nu e, cum se crede de obicei, o întindere cenușie, plată, un cadru monoton și invariabil. Fantezia inepuizabilă a naturii se vădește și aici: în decurs de mii de ani, vînturile, furtunile, soarele, curenții de aer, au modelat pe mari porțiuni deșertul, au spulberat și au aglomerat nisipul, alcătuiind din loc în loc creste și văi abrupte, cupole, ciudate forme geometrice, structuri geologice unice. Apoi sînt efectele de lumină, de-a dreptul fantastice. Miriadele de particule de nisip ce plutesc în aer acționează ca o imensă prismă, descompunînd lumina în culorile curcubeului. Așa se face că drumeștii are surpriza neașteptată să bage de seamă că deodată lumina se schimbă, căpătînd nuanțe stranie de galben, purpurii sau violet. În ziua respectivă, de pildă, am admirat un fantastic asfințit de soare mov.

Între timp, soarele s-a înălțat sus pe cer, iar nisipul îi frige talpa piciorului, oălgîndu-te să încalți sandale. Termometrul arată înrîși 41 de grade și vă gîndesc că un oi crud îngropat în nisip ar deveni în numai cîteva minute răscopt.

Plaja e la acest ceas al dimineții animată. Una dintre atracții pentru turiști o constituie o plimbare pe mare pe o ambarcațiune cu lundul de sticlă. Apa e aici neobișnuit de transparentă, dezvăluind ochiului uimit lumea mirifică a fundului mării: pești de toate formele și toate mărimile, colonii de corali, apoi flora subacvatică — păduri impenetrabile, de toate culorile: de la albastru marîn pînă la roșul sîngeriu. Într-adevăr, natura e inepuizabilă ca fantezie și posibilități creatoare, iar aici, la Marea Roșie, ea se afirmă cu o vigoare rară.

Pentru cel care în călătoria prin Țara Sfîntă se călăuzește nu numai după indicațiile ghidului turistic, ci și după paginile eterne ale Bibliei, aceste locuri au și o a patra dimensiune — aceea a timpului istoric și a evenimentelor pe care le cheamă

în amintire. Căci în paginile Cărții cărților, Marea Roșie vîluește la fel de tare, la fel de dramatic ca între malurile ei nisipoase și toride. Aici, în aceste locuri aspre și prea puțin ospitaliere, în acest cadru alcătuit din cer, apă și nisip — elementele primordiale ale naturii — s-a consumat primul act al dramei devenirii poporului nostru, aici au apărut elementele constitutive ale religiei, eticii, filozofiei și poeziei iudaice.

Aici s-a născut credința. Căci numai credința, credința deplină, totală și fără rezerve i-a făcut pe fiii lui Israel să dea ascultare conducătorului lor Moșe și să înainteze în valurile mării, spre a scăpa de urmărirea Faraonului și a oștirilor sale. Această experiență s-a gravat adînc și definitiv în memoria poporului, care a reținut ca o lecție amară a istoriei că libertatea odată dobîndită trebuie mereu apărată, că nu există cale de întoarcere pe drumul credinței, că trebuie să mergi înainte, mereu înainte, chiar dacă în fața ta se deschid genunile amețitoare ale mării. Nu e aceasta filozofia lui „Ein brera”, cituși de puțin nouă, ci aceeași în esență ca și acum mii de ani, la trecerea Mării Roșii? Tot ce a urmat de atunci și pînă în zilele noastre nu sînt, din acest unghi de vedere, decît variațiuni, variațiuni pe aceeași temă: ein brera.

Aici s-a născut poezia ebraică. Și nu din pură contemplație, ci dintr-o nevoie imperioasă de a da glas prea-plinului simțămintelor umane, de a transmite posterității un mesaj tulburător: strigătul de bucurie al celor eliberați din robie, al celor salvați în ultima clipă de fierul ucigaș al urmăritorilor. Versurile sînt turburătoare în naivitatea și simplitatea lor, eterne ca valurile mării pe care le cîntă:

„Carele lui Faraon și oștirea lui în mare le-a aruncat;

Pe căpeteniile cele de seamă ale lui. Marea Roșie le-a înghițit,

Adîncul le-a acoperit.

În fundul mării ca o piatră s-au pogorît.

Dreapta ta, Doamne, și-a arătat țaria,

Mina ta cea dreptă, Doamne, pe vrăjmași

i-a sfîrșimat

Cu mulțimea slavei tale ai surpat pe cei potrivnici.

Trimis-ai minia ta, Și i-a mistuit ca pe niște paie. La suflarea nărilor tale s-a despărțit apa, Strînsu-s-au la un loc apele ca un perete, Și s-au încheat valurile în inima mării...

...Așa, ne povestește Biblia, (Ieșirea XV, 1—20) au cîntat Domnului Moșe și fiii lui Israel cîntarea aceasta de slavă. Iar Miriam — proorocița, sora lui Aaron, a luat „tîmpnul în mina sa, și au ieșit după dînsa toate femeile cu tîmpane și dînjînd”. Așa s-a născut, pe țărmul Mării Roșii, poezia ebraică. Și cîntecul. Și dansul.

Iar în ceruri, la auzul cîntecului și a bucuriei celor scăpați de urgia Faraonului — ne spune o legendă talmudică — ingerii Domnului au simțit dorința să-și alăture glasurile și să intoneze cu muritorii de jos același cîntec al libertății. (Căci și ingerii din cer se bucură și exultă atunci cînd jos, pe pămîntul acesta de atîtea ori pusți de patimi și urgii, învinge viața, libertatea). Dar Domnul — ne spune mai departe talmudul — s-a mîniat foarte, certîndu-i: „Cum, ființe create de mine, după chipul și asemănarea mea, au pierit în valurile mării și vouă vă arde să cîntați?” Astfel, aici, pe țărmul Mării Roșii, încă în primul ceas al istoriei noastre, a fost enunțat unul din principiile cardinale ale religiei și eticii iudaice: anume, că viața omenescă e sacră, orice viață omenescă e sacră și că nu e nici un motiv de satisfacție atunci cînd chiar și dușmanul e nimicit sau ești nevoit, să-l nimecești. Așa s-a născut etica, filozofia iudaică.

Cîndva, într-o dimineață radioasă ca aceasta, cele 12 triburi ieșite din robia Faraonului și care au traversat, printr-un miracol, Marea Roșie, au stat înmărmurite și înbătate de vinul tare al libertății pe acest țărm nisipos și fierbinte. Era o dimineață radioasă, dimineața istoriei poporului evreu. Aici și-au așezat tabăra, s-au odihnit de osteneala luptei — a primei lupte pentru libertate. Apoi Moșe i-a dus în deșertul Sur, au mers treize zile fără gîsească apă, au ajuns la Mare, au cîntat împotriva conducătorului lor divin, au răstăcit timp de 40 de ani prin deșert — începutul rătăcirii lor — dar miracolul Mării Roșii, leagănul cîntecului, poeziei și al eticii mozaice, nu i-a mai părăsit niciodată.

VICTOR_RUSU

Un episod dramatic de acum 900 de ani.

Totul a pornit de la o singură literă din alfabetul ebraic.

Întreaga întimplare este legată de un capitol al istoriei evului mediu și de un document ebraic scris în urmă cu 900 de ani în Provence, o provincie din vechia Franță.

În a doua jumătate a secolului al XIX-lea, o bogată colecție de documente ebraice vechi, adăpostită în „Gheniza”, în sinagoga din Cairo, a fost transportată și împărțită marilor biblioteci din Europa și S.U.A. Cea mai mare parte din aceste documente au fost datorite de către cunoscutul învățat evreu Solomon Schechter, în anul 1896, universității din Cambridge.

Printre aceste documente se găsește unul din pergament. E vorba de o scrisoare de recomandare dată în urmă cu 900 de ani de un grup de evrei unei creștine dintr-o familie cunoscută în acele timpuri. Femeia recuse la iudaism, părăsind orașul cu nătal, din sudul Franței, Narbonne, unde se căsătorise cu un evreu pe care-l chema David. Auzind că familia ei o caută a plecat cu soțul ei în alt oraș.

În următorii șase ani, în sinul acestei familii s-au născut trei copii. Într-o zi, în oraș a izbucnit un pogrom. Majoritatea evreilor au fost uciși, printre ei numărîndu-se și Da-

Documentul care a dus la dezlegarea enigmei.

vid. Cei doi copii mai mari au fost răpiți de către pogromiști. Puținii evrei care au rămas în orașul din Provence nu puteau ajuta pe văduvă și pe copilul ei, de aceea au trimis femeia împreună cu copilul la altă comunitate evrească, ce se afla într-o situație mai bună. Au dat șarmanei femei o scrisoare de recomandare. După multe peregrinări, femeia a ajuns la Cairo, scrisoarea de recomandare păstrîndu-se în sinagoga de aici. Cum se nu-

mea orașul, unde în secolul al XI-lea, femeia a obținut scrisoarea de recomandare?

Relatarea întregii întîmplări, a felului cum a fost aflat numele orașului din Provence, cum a fost descifrată întreaga întîmplare, a apărut în revista „Medical Opinion and Review” din New-York, sub semnătura doctorului Norman Galb, specialist în istoria evreilor din evul mediu.

DIN VIAȚA LUI RABI AKIVA

Gloria maestrului

Rabi Akiva n-a deținut nici o funcție oficială de președinte sau conducător de tribunal rabinic. Și totuși, în scurt timp el a devenit o persoană cu cea mai mare autoritate în problemele halahice. Rabi Tarfon, unul din marii învățați ai acelei generații, i-a reproșat de multe ori cu amărăciune: „Akiva, nu mai pot suporta vorbele tale!” Dar Akiva era un elev curajos. El a insistat, dovedind dascărilor săi că dreptatea este de partea sa. Iar rabi Tarfon și-a recunoscut greșeala, spunîndu-i lui Akiva: „Acel ce se îndepărtează de tine se îndepărtează de viață”. Iar Avot derabi Natan, U.I.

O dată rabi Tarfon l-a lăudat cu următoarele cuvinte: „Ferice de tine, patriarhul nostru Abraham, că rabi Akiva descinde din tine!”

Însuși rabi Akiva vorbește despre numeroase dispute pe care le-a avut cu raban Gamliel, rabi Iehozua și rabi Ismael. Disputele s-au referit la acele legi cărora nu li se găsește explicație. Dar după ce rabi Akiva le-a explicat, ceilalți au recunoscut: „Explicația ta e exactă, Akiva!”

Dar chiar și în zilele cînd devenise savant celebru, Akiva nu a uitat vremea cînd fusese un potrivnic al învățării și învățării. Într-un rînd, pe cînd predă învățătura elevilor săi și-a amintit de propria sa tîrîșerie și a exclamat: „Mulțumesc-ți ție, Doamne, că m-ai învrednicit să fac parte dintre cei care stau în casa de învățătură și nu dintre cei ce-s stîlpi de cafenea!”

SIMHA RAZ

Citiți în pagina 12-a textul în limba ebraică

OBȘTEA DIN ARGENTINA

Cu cei peste 475 000 membri, comunitatea din Argentina este cea mai mare din America latină și de sud. Cea mai mare parte dintre evrei locuiesc la Buenos Aires (350 000), restul în peste 140 orașe și localități din țară.

La recenta conferință anuală a Federației comunităților evreiești au fost dezbătute principalele probleme ale obștei. Una dintre problemele acute este lipsa de rabini.

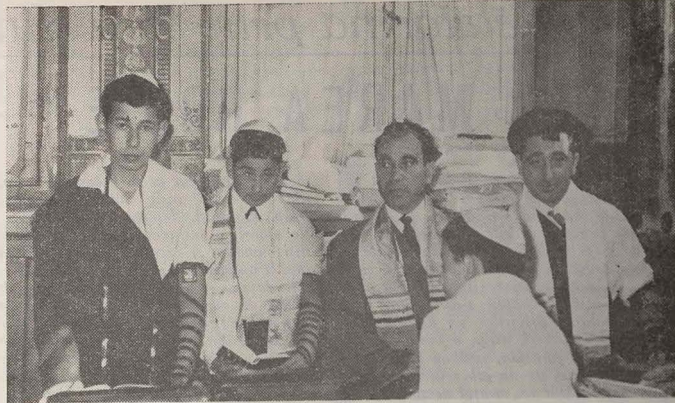
SĂRBĂTORIREA SCRITORULUI I. PELTZ

În seara zilei de 21 octombrie a.c. Federația Comunităților Evreiești (M) din România a oferit o recepție în cinstea scriitorului I. Peltz, cu prilejul împlinirii vârstei de 70 de ani. Au participat conducătorii F.C.E. (M) și ai Comunității evreilor (M) din București: scriitori, printre care: Mircea Ștefănescu, Tudor Mușatescu, Camil Baltazar, F. Brunea-Fox, Ieronim Serbu, Virgiliu Monda, Florin Mugur, Ștefan Tita etc.; oameni de artă, printre care pictorii M. H. Maxy, Mimi Maxy-Saraga, Iosef, ziariști, fruntași ai obștei etc.

Eminența Sa d. Șef rabin dr. *Moses Rosen* a rostit un toast în care a subliniat semnificația festivității, saluând în cuvinte inspirate pe sărbătorit. Textul cuvântării se publică în pagina I-a.

Au mai rostit cuvântări scriitorii *Camil Baltazar* și *Ieronim Șerbu*, precum și d-nii *Daniel Segal*, președintele Comunității evreilor (M) din București și *Victor Rusu*, prim-redactor al revistei noastre.

Vădit emoționat, scriitorul *I. Peltz* a mulțumit călduros pentru cinstirea ce i s-a arătat, pentru prețuirea și dragostea ce i-au fost exprimate.

La Iași a avut loc ceremonia de Bar Mitzva a tânărului I. Coșel

Noi conducători de comunități

Publicăm în continuare lista noilor conducători ale unor comunități.

BRAȘOV
Heinrich Gronich, *președinte*; Eméric Steinmetz, dr. Bernath Casimir, ing. Morel Goldfracht, ing. Osias Schechter, Izsak Dezideriu *consilieri*.

BLAJ
Adolf Fiilop, *președinte*; Alexandru Rosenberger, Heinrich Szabo, *consilieri*.

BUHUȘI
Ing. Iacob Etlis, *președinte*; Isac Zaidler, Moritz Iancovici, Ghidale Vaisbuch, *consilieri*.

Aforisme talmudice

Paguba și pericolul sînt nașii înțelepciunii.

Cel înțelept pricepe și dintr-o aluzie, cel neghiob numai dacă-i arăți pumnul.

Multe învață omul de la dascălii săi, și mai multe de la semenii săi, dar cele mai multe de la elevii săi.

Lumea este ca o scară: unii urcă, alții coboară.

Mustrări de conștiință tardive sînt rugăciuni zadarnice.

Invidia, desfrînarea și goana după glorie scurtează viața omului.

Un părinte poate renunța la cinstirea ce i se cuvine, nu însă și omul învățat.

Perseverența e aducătoare de salvare, pripeala — de părere de rău.

Prelegeri la cursurile de iudaism

Miercuri, 15 octombrie 1969, Eminența Sa d. Șef rabin dr. *Moses Rosen* a ținut în cadrul cursurilor de iudaism și limbă ebraică de la templul coral din București o prelegere despre „Biblia, monument de cultură și umanism”.

Joi, 16 octombrie, Eminența Sa a început, în cadrul acelorași cursuri, predarea lecțiilor de învățămînt biblic. Cursanții au parcurs cele dintîi texte din „Cartea cărților”, în limba sfîntă și au ascultat apoi comentarii și tîlmăcirii ale înțeleptilor iudaismului.

Marti, 21 octombrie 1969, d. Șef rabin a ținut aceeași prelegere la Bra-

șov, cu prilejul deschiderii cursului de învățatură biblică, în cadrul comunității.

Cuvîntul introductiv a fost rostit de d. av. *Heinrich Gronich*, președintele Comunității, care a salutat călduros pe d. Șef rabin.

Miercuri, 22 octombrie 1969, scriitorul *I. Peltz* a ținut pentru cursanții din cadrul Comunității evreilor din București o prelegere despre „Scriitori evrei în România”, care a fost urmărită cu mult interes.

În ziua de 29 octombrie, d. *Victor Rusu* a ținut prelegerea „Evreii în lumea antică”.

în căutarea

Beer Sevei biblice

Arheologul prof. Iohanan Aharoni își propune să dezvăluie tainele orașului biblic Beer-Seva, despre care nu se știe aproape nimic din punct de vedere științific. Prof. Aharoni e convins că e timpul să se efectueze săpături la Tel-Hanasi, situat la vreo zece km. la răsărit de Beer-Seva de astăzi. După părerea arheologului, se află acolo orașul Beer-Seva pomenit în Biblie. În antichitate — susține profesorul — Beer-Seva a fost o așezare întinsă, cu multe cartiere înfloritoare. Structura colinei Tel-Hanasi e de așa natură, încît se pot urmări zidurile unei cetăți antice, care a dominat toată împrejurimea.

Într-o conferință publică ținută recent la Beer-Seva, cu prilejul începerii săpăturilor, prof. Aharoni a spus între altele: „De ani de zile ard de dorința să scot la lumină Beer-Seva biblică. Săpăturile vor începe curînd și, fără îndoială că ele vor constitui un eveniment important care va atrage atenția publicului și mai ales a specialiștilor din toată lumea în domeniul arheologiei.”

După părerea profesorului Aharoni, toate săpăturile făcute pînă acum la Beer-Seva nu au urmărit descoperirea orașului biblic, ci a Beer-Sevei din timpul romanilor, din epoca bizantină, sau din epoca preistorică. Pentru prima oară se pune accentul pe trecutul evreiesc al regiunii, pentru a putea completa cu ajutorul descoperirilor arheologice cîteva perioade importante din istoria poporului nostru.

Automor nu ezită să afirme că principalul impuls pentru actuala expediție arheologică l-a căpătat de la profetul Amos. El s-a bazat pe următoarele două versete din cartea lui Amos: „Nu căutați Bet-El-ul, nu vă duceți la Gilgal și nu treceți la Beer-Seva..” (V, 5) „Ei, care jură acum pe păcatul Samariei și zic: Pe Dumnezeuul tău cel viu, Dan! Și: Pe drumul Beer-Sevei..” (VIII, 14).

Ambele versete se referă la probleme de cult religios, Beer-Seva fiind pomenită în opoziție cu templele idolatre. Săpăturile de pe colina din Beer-Seva biblică vor constitui cheia de înțelegere a perioadei primului templu și istoria colonizării regiunii în acea epocă. Prof. Aharoni nu ignorează nici faptul că Beer-Seva a fost orașul patriarhilor și că patriarhii au zidit acolo altare.

RABINUL

GABRIEL SCHWARTZ

La Oradea a încetat din viață, în ziua de 14 octombrie 1969, rabinul Gabriel Schwartz. În ultimul deceniu, defunctul a păstorit comunitatea evreilor orădeni și și-a închinat activitatea studiului Torei. Dispariția sa prematură lasă un gol de neînlocuit pentru evreimea ortodoxă din Ardeal.

La înmormintare, care a avut loc la 15 octombrie 1969, a rostit o impresionantă predică funebă d. Prim-rabin *I. M. Marilus*, care a exprimat, în numele Eminenței Sale d-lui Șef rabin dr. *Moses Rosen* și a conducerii Federației Comunităților Evreiești (M), elogiul defunctului.

Au mai rostit cuvântări d-nii: rabin *Naftale Alpert* — Satu-Mare, în numele secției ortodoxe din F.C.E. (M) *Mattei Blau* și *Marcovici*, în numele Comunității evreilor (M) din Oradea.

O mare multime de credincioși a condus pe ultimul drum pe îndrumătorul lor religios.

Fie memoria rabinului Gabriel Schwartz binecuvîntată!

ÎN MEMORIA

LUI SIMON ȘAER

Sîmbătă, 18 octombrie 1969, după rugăciunea de dimineață, s-a oferit la templul coral un kiduş în memoria regretatului Simon Șaier — care a fost un devotat conducător al acestui lăcaș de rugăciune, pe care l-a slujit cu multă abnegație, pînă la sfîrșitul vieții. Eminența Sa d. Șef rabin dr. *Moses Rosen* a rostit Divrei-Tora.

Duminică, 19 octombrie 1969, la cimitirul Filantropia a avut loc inaugurarea pietrei funerare pe mormîntul lui Simon Șaier. Despre meritele sale, despre pilda ce a dat-o prin viața sa de bun evreu, a vorbit Eminența Sa d. Șef rabin. Prim-cantorul *A. Guttman* a oficiat serviciul religios. Din partea conducerii templului coral a vorbit d. *Rubin, Stein*.

Un ziar israelian despre restaurantul ritual din București

Ziarul „Glasul poporului” din Tel-Aviv a publicat de curînd un amplu reportaj despre restaurantul ritual din București al F.C.E.(M).

În prima parte autorul descrie localul din str. Popa Soare, mobilierul, utilajul etc., fără a presupune elogiile. Mai departe reportajul înfățișează felul cum funcționează restaurantul.

„La restaurantul evreiesc, unii plătesc preț de cantină, alții beneficiază de semigratuitate, iar majoritatea consumatorilor mîncînce aici în mod absolut grațiu. Firește, fără a exista vreo deosebire între calitatea ori cantitatea mîncării sau a deservirii. Gradul de contribuție bănească a fiecăruia constituie un secret, nu numai pentru toți ceilalți consumatori, dar și pentru personalul restaurantului — inclusiv pentru ospătare — bonurile de masă ale tuturor consumatorilor fiind absolut identice, indiferent că achită prețul întreg ori redus, sau nu plătesc de loc.

Mai mult decît atît, consumatorilor bătrîni sau bolnavi — chiar și celor grațiuși și mai ales celor grațiuși — mîncarea li se aduce acasă, fără nici o recompensă, de către personalul restaurantului și în suferințele restaurantului.

Restaurantul evreiesc din București deserveste în prezent, zilnic, 450 de persoane. Cine și-ar imagina că cei 450 de consumatori, cu toate serviciile optime ce li se fac, sînt deservii doar de către 17 salariați? Explicația acestei enigme? Ne-o dau sîlile de la subsolul restaurantului unde întîlnim zeci de aparate electrice și roboți (care execută numeroase operații) — multe dintre ele aduse din străinătate. Așadar toate lucrările de bucatărie de aici sînt mecanizate, bucatărilor-

șef revenindu-i doar sarcina de a crea rețete și de a da gustul preparatelor, domeniu în care bucatărilor-șef al restaurantului evreiesc din București se află, fără îndoială, la înălțimea menirii sale.

Iar mîncăturile, care de care mai delicioase și aspectuoase, bogate în calorii și vitamine ale restaurantului evreiesc de pe malul Dîmboviței, atrag tot mai mulți consumatori.

Iată de ce, în vederea satisfacerii cerințelor consumatorilor, al căror număr este în continuă creștere, restaurantul își va dubla în curînd suprafața, deci și capacitatea sa de deservire, ceea ce se va realiza prin amenajarea și darea în folosință a încă unei săli de dimensiuni identice — la etajul întîi al acestei sumptuoase clădiri — lucrările în acest sens aflîndu-se de acum în curs de desăfurare.

De asemenea sînt în toi și lucrările amenajării unui cîmin pentru bătrîni, care va găzdui — cu dragoste și ospitalitate — 25 de evrei bucureșteni rămași fără familie.

Alți aproximativ 8.800 evrei bătrîni sau bolnavi rămași fără familie, din București și din celelalte municipii, orașe, comune sau sate românești, primesc un permanent sprijin material — bani, alimente și îmbrăcăminte — și moral, din partea Federației, condusă cu abnegație de către neobositul dr. *Moses Rosen*. Pe lîngă suma ce o primesc cu regularitate. Li se mai oferă în dar și substanțiale pachete cu alimente — de fiecare sărbătoare. Dat fiind, însă, că buimăoară între Savot și Anul Nou se află un interval destul de lung, între cele două sărbători, în luna iulie, ei au mai primit un ajutor extraordinar, constînd din încă un voluminos și prețios pachet.”

נאכערעם וואָס דער רבי
האָט אויסגעהערט אַז
שמונה, וואָס ער זייענען
דער פון אַייד ס'זענען
פריער שטארבן, וועט
זוכה זיין צו האָבן דעם
בעסערן קבר.
פון דעםפֿאַלע אַן האָבן
די צוויי בעלי-הארין אויפֿ-
געהערט נאָך צו קריגן.

אינפארמאציעס וועגן די יידן פון מאַלדעווע אין דער ארבעט „די באשרייבונג פון מאַלדאָווע“ פון דימיטריע קאנטעמיר

באנאנד מיט די ארכיווע-דא-קומענס, האָבן די כראַניק און וויכטיקע ראָלעס אין באקענע זיין מיט דעם מצב פון א לאנד אין א געוויסער היסטאָרישער תקופה. מיט די אינפארמאציעס וואָס זיי גיבן, ברענגען זיי א באשטימטער צו א קלאָרער אינסוציע פון דעם וויסנשאפטלעכן, געווענליך שאפטלעכן, פאליטישן און קולטורעלן בילד פון דער געווענליכער איד א גענעבענעס מאַמענט. אזא מין ראָלע פון היסטאָרישן מקור, האָט היינט די ארבעט „די באשרייבונג פון מאַלדעווע“ פון דימיטריע קאנטעמיר געווענליכער פירטע (דאָס-ינסאך) אין מאַלדעווע אין דעם יאָר 1711.

דאָס ווערק איז געשריבן גע-וואָרן אין אויסלאנד אין דער לאטיינישער שפראך (דער אַר-גינעלער טיטל איז „דעסקריפטיא מאַלדאָווע“), און האָט געהאט די ראָלע צו אינפארסירן די געביידעטע וועלט פון מערב-איראָפּע וועגן דער לאגע פון מאַלדעווע אין יענער צייט, ווי אויך אין די היסטאָרישער פאראנאגעהייט. די ארבעט ווייזט ארויס דעם קרעפטיקן ליטעראַרישן סאלאנס פונעם סחבר, ווי אויך די טיפּע קענטענישן פון דער לאגע אין זיין לאנד, דער געווענער פירשט האָט גוט

געקענט די טראדיציעס, מענטשן און די געשעע ווער האָט פאר-בראכט זיין קינדהייט און יונגט ווי אויך דעם עקאָנאָמישן, סאָ-ציאלן און פאליטישן מצב פון דעם לאנד מיט וועלכן ער האָט אָנגעפירט עטלעכע חרשים. דימיטריע קאנטעמיר האָט זיך נישט באגראנעצט בלויז מיט פאָרשטעלן די פירשט און פרי-ציעס (באָיאָר), ער האָט באשריבן ווי א ריכטיקער היסטאָריקער, די עקאָנאָמישן און געזעלשאפטלע-כע לאגע פונעם לאנד. אין דער לעבער צייט מיטן פרעזענטירן די לאגע און מאַלדעוועס איינ-וויינער פון רומענישער נאציאָ-נאליסטעס, רעדט ער אויך וועגן די פון אנדערע נאציאָנאליסטעס. דער מאַלדעוועסער היסטאָריקער ווידמעט דער דאָזיקער פראָבלעם א גאנץ קאפיטל פון זיין ארבעט (דאָס זעכצנטע, אונטער דער קעפל „וועגן די אנדערע איינ-וויינער פון מאַלדעוועס“), אין דאָס פון דעם דאָזיקן קאפיטל גיט ער אַפ א וויכטיק אָרט די יידן. „א חזן די קאָנדיטאָנעס — שרייבט דימיטריע קאנטעמיר — ווויינער נאָך אין מאַלדעוועס גרייכ, אלבאנעזן, טערבן, בולגאַרן, פּא-ליאקן, קאזאַקן, רוסן, מאַניאַרן, דיטשן, ארמענער, יידן און ציי-גינער די וואָס האָבן א סך קינדער.“

בונגע יידן, שרייבט דער היסטאָריקער, אז זיי רעכענען זיך פאר אונטערטענער פון דער הערשאפט. זייער שטייגער-התחב-ות איז געווען „איינצוצאלן א באזונדערן ווי יעדעס יאָר, א גרעסטער ווי געוויינטלעך“ אויבארום האָבן די יידן געקאָנט פארעכנט ווערן אלס בירגער, זעכצנט פארשטעלנעלע אין טיטל-אלטערשן זין פונעם וואָרט. זייער יורדישער און שטייגער רעזשים, איז דאָ געווען אנדערש ווי דער פון די איבריגע איינ-וויינער.

דאָס גלעבן פון די מאַלדעוועס יידן האָט זיך אין יענער צייט פאנאנדגעווענליכעס אין שטעט (פּעססונען) און שטעטלעך, צו-גלייך מיט דעם פון די ארמענער. דימיטריע קאנטעמיר מאכט מאַקע א פארגלייך צווישן די צוויי בא-פעלקערונגען, אראנט דעם עני-לעכקייט פון זייער לעבן. דער מאַלדעוועסער היסטאָריקער קער ווייזט אַל, אין המשך, אז די יידישע באשעפטיקונגען זענען געווען מסחר און האלטן אכטיגהייט. די יידישע סחורים פּענען אין דער מאַלדעוועס אָנגערופן ווערן „דזשענעפּ“ צוגלייך מיט די טערמינעס, גרייכישע און ארמע-נישע סחורים. מערערע ארכיווע-דאָקומענטן פון יענעם פּעריאָד ווייזן אָבער אַז די מאַלדע-

וועסע יידן האָבן עסס געווען נישט נאָך אין מסחר, נייטעס אויך אין מלאכה. דימיטריע קאנטעמיר גיט אויך אינפארמאציעס אין שייכות מיטן אפּו ווי עס פּענעט זיך פאנאנד דערווייטקען דאָס רעליגיעזע לעבן פון די מאַלדעוועסע יידן אין זיבנצנטן יאָרהונדערט און אין דער ערשטער העלפט פונעם אכצנטן יאָרהונדערט. אין מאַל-דעווע „קענען די יידן זיך מאַכן שולן מיט זיין חילן, אָבער נאָך הילצערנע, גישט פון שטיין.“ ס'איז דערפון צו זען אז ס'האָט זיך יענער עפאָכע עקזיסטירט א רעליגיעזע סאָלעטאָן אין טיטל-דעווע.

און ווייל די יידן האָבן געקענט בויען שולן סיי וווּ זיי האָבן געוואָלט, קאָנען מיר קומען צו דער מסנה און זיי האָבן זיך בהדר-גהייך פארשפרייט אין גאנץ טיטל-דעווע. דאָס איז א באווייז אז זיי זענען געווען גוים נויטיק איבעראל אין פּרעסענטעס, אדאנט זייער סחרישער און בעל-מלאכהשער סטעיט. דער אפּו אין וועלכן דימי-טריע קאנטעמיר באשרייבט די לאגע פון די מאַלדעוועסע יידן ווייזט אז דער מחבר איז געווען באהאוונט אויף אויף דעם געביט. זיין ארבעט איז געווען באקאנט אויף דער וועלט א זייד דער דער שפראך אין וועלכער ס'איז געשריבן, אי זייד דעם וואָס עס עס האָט באצוועקט, און אזוי ארום איז די לאגע פון די מאַל-דעוועסע יידן באקאנט געוואָרן אין איראָפּע אין איין צייט מיט דער פון די רומענער.

לויטשיאן הערשאַפֿט

צו דער סדרה חיי שרה

אברהם שיקט אליעזר זוכן פאר יצחקן א ווייב

פון

איציק מאנגער

„אליעזר, מיין אלטער געטרייער קנעכט, נעם דעם שטעקן אין דער האנט, שפאן איין ריינע אלטע געטרייע פיס און קאָז דיר איבערן לאנד!“

„זור, אויס פאר מיין יחזקאל א ווייב, זי וואָל זיין איינע אין דער וועלט, שיינ וואָל זי ווייז ווי די זון בייטאג און זי וואָל האָבן א קניפל מיט נעלם!“

„ווייל יצחק איז מיין אויג אין קאפּ, איך האָב אים קוים אויסגעוויינט. דו ווייסט עס אליין, מיין געטרייער קנעכט, ווייל דו האָסט עס אין הומש געליענט.“

דער אלטער אליעזר באַמקט: „יאָ, און שטייכלט אין דער באָרד אריין און שטופט אין אלעם רוקאט אריין צוויי פלעשער מיטן רויטן וויין.“

די רעכטענע קיכלעך באַשופ מיט טאָן, וואָס מען האָט פאר אים אָנגעגרייט, צען האַרשע אייער, א געבראַטן עוף — דער וועג איז לאַנג און ברייט.

„רב אברהם, א גוטן!“ — און ער גייט, אין דרויסן דעמערט דער שליאר. די רעכטענע איז בלאָ און קיפּ, ווי ס'פּרעפט זיך אין תנייד.

אברהם אכינו קושט אים נאָך און וועט ווי דער קנעכט פארשווינדט צווישן די וויינשלייפער אין טאָל אויף די פליגלען פונעם וויינע.

פלאַמערט די מוסער שרה פארביי און איר שמערנטיכל לייכט: „אברהם, מול-טוב!“ — און פארשווינדט זיינע אויגן ווערן מריב און פייכט.

און ס'פלאַמערט זיין אלטע, נאָע באָרד ווי, להבדיל, א מיכל אין חוּג: „מול-טוב, שרה! נישט געווען באַשערט, זאָלסט פירן צו דער חופה דין קינד.“

ער נעמט פון דער זשופיצע ס'חוטשאל ארויס, און לייגט די סדרה אויף קול: „היי שרה! — א שפערן פאלט און ווערט געוויקלט מיט אין טאָל.“

אברהם אכינו פארטראכט ווי און שווייגט, די אויגן געווענערט צו דעם שליאר. די נאכט איז בלאָ און סאָפּען-קיל, ווי ס'פּרעפט זיך אין תנייד.

שפתי ישנים

ביאור במדרש

מעבובנו של הורב ר' יוסף-שחטן פאלקא הי"ד, חגורני חסיד בלו בסאטמאר, בעל מחבר ספרי „ראשי בשמים“ שרי חזר וזדש, שוספה בשוואה.

— אחר ר' שחטון ב' פני: ומלציון קב-רות מן התורה וניין: תלמוד לומר: „ו ר א ע ז ס אים ובונה אצלו ציון“ (יחזקאל, לט, טו). וברשי: שיהא אדם עושה ציון. (מועד קטן ה' ע"א).

— ר' נתן אומר: בונין לו נפש על קברו. וברשי: מצבה על קברו. ר' שחטון בגמליאל אומר: אין עושין נפשות לצדיקים, דבריהם הוה זכ-רון. רובן - העדה שם: שאומרים דבר הלכה משמן, וזהו זכרון. (שקלים דף ט).

בחדש חשון: „היו חקור ברוך“ (חשון ה' יח) מנא אחר: אשוי אדם שאשתו פסידו. תורתו מעירו. פרנסתו מעירו. עליו הכתוב אומר נמסר מבני י איתאיל תל אביב

(החשון בעומר 9)

אויפקלערונגען צו דעם לוח תש"ל

א טייל פון אונדזערע ליינער האָבן פארלאנגט אויפקלערונגען וועגן די סינים וואָס ווערן אָנגעזעבן אויסן ישראָל פון לוח תש"ל. דאָ גידיקער גיבן אַמיר זיי דעם גענעכטער:

- מ ע ו ב ר ת — א יאָר מיט 13 חדשים, אן עיבור יאָר.
- ח ס ר ה — די ערשטע צוויי חדשים פון יאָר, נאָך תשרי, ר. ה. חשוון און כסליו, האָבן נאָך 29 טעג.
- י מ ת ש פ י ג — דאָס יאָר האָט 383 טעג.
- ש ו ת י א ל ח מ ו ר ק ט ו — לויט דעם חשבון פונעם יידישן לוח: א פּעריאָד פון 19 יאָר (7 עיבור יאָר — מיט 13 חדשים) און 12 געוויינלעכע יאָר) איז א „מחזור“ (רמב"ם, קידוש החודש ו'). ס'הייסט אויך „מחזור קטן“, מחזור לפנה"א, אָדער „מחזור סתם“. דאָס יאָר תש"ל איז ראָס עפאָזע יאָר פונעם 3020סטן מחזור. אָז איז דער חשבון: $5730 = 301(11) + 19 = 5730$

- אָדער: $5730 = 11 + 5719 = 19 \times 301$
- „מחזור גדול“ איז — לויט די אויפאסונג פון די קרמונים — א פּעריאָד אין וועלכן די זון רינגלט ארום די ערד, ר. ה. 28 יאָר (פרקי דרבי אליעזר ו'). דאָס יאָר 5730 איז דאָס 18טע יאָר פונעם 205סטן מחזור גדול, אָדער מחזור ששש.
- דער חשבון איז: $5730 = 18 + 5712 = 28 \times 204$
- אָדער: $5730 = 28(18) + 204$
- דער ערשטער טאָג ראַז-השנה איז שבת (ז), די חדשים חשוון — כסליו האָבן נאָך 29 טעג (חסרונים) און דער ערשטער טאָג פסח איז רינסאב (ג).
- ס'איז דאָס פּערטע יאָר נאָך שמיטה לויט די מיינונג פון אונדזערע נאגנים אין די מנהגים פון א"י. (דאָס שמיטה-יאָר איז געווען אין תש"ו).
- „הפסקה“ ווערט אָנגערופן דער שבת וואָס איז מפסיק די פיר פרשיות „שקלים, זכור, פרה און שבת החודש“, דער סימן פאר דער הפסקה איז לויט דעם טאָג און וועלכן ס'פאלט ראש-חודש אדר. אָס זענען די מינים: זסו — אן ראש חודש אדר איז שבת (ז), איז דער שבת וואָס איז מפסיק אין 15טן אדר (טו) = 15.
- בו — אויב ראש חודש אדר איז סאָנטיק (ב), אוי ווייניגסטנס יאָר, איז די הפסקה שבת 6 טאָג אין אדר (ו).
- דד — אויב ר"ח אדר איז מיטוואָך (ד), איז די הפסקה שבת 4 טעג אין אדר (ר).
- כיו — אויב ר"ח אדר איז פרייטיק, אין די ערשטע הפסקה אין 2טן אדר (ב) און די צווייטע איז שבת פון 16טן אדר יו = 16.
- ראש חודש אדר קאָן זיין נאָך אין די טעג: שבת (ז), סאָנטיק (ב), מיטוואָך (ד) און פרייטיק (ו).

און יצחק האָט רבקהן אריינגעבראכט אין געזעלשט פון זיין מוסער שרה (כד-ט)

**כונעם רוחענישן
דעליגיעזן יידנטום**

א באגריסונג פארן שרייבער י. פעלץ

אינספיראציע פון א פאָק, וואָס איז יאָרטוֹנער
און. עס הספֿר, וווּ מיר לײענען טאָקע אין ערשטן
פֿאָבס פון דער סדרה פון הײנטיקער וואָר, דעם
אויסטייטש פון דעם פֿיערלעכן מאַמענט וואָס מיר
לעבן אַיטס איבער, די סינטעז פון פֿעלצס פער-
זענלעכקײט.

רבי וויסע אנאפאליער פלעגט זאגן . הלן איך
וועל קומען אירוא אית דין . משה און געווען
מיט פרעגן : וויסע, פארוואס ביסט נישט ערשט
וויי משה ברבינו? וועל איך ענטפערן, אז ס'איז מיר
אפילו נישט געקומען ארויס דעגאנז דו האבן די
הנהגות וואס דו גלייכן צו דעם נעץ, צו דעם יאן פון
געדאנק. איר וועל אויך קאנען רעכטספערטיקן דעם
הפסוק וואס איר בין נישט געווען צוגעזיין מיט דוד
אמאל דא מיט אלן הדיקוי, ביטן צווישן הנהגות
מיט רבי עקיבא. אבער דעמאלט ווען מען וועט מיר
ספעלן די שאלה : וויסע, פארוואס ביסט נישט
געווען וויסע? פארוואס ביסט נישט געווען דו
וועלסט? דעמאלט וועל איך שוין נישט ענטיקן
קיין שום חירוף, קיין שום אנטשולדיקונג, קיין
שום רעכטספערטיקונג.

די פייערונג פונעם אשרייבער י. פעליץ

דער רב הכולל דר. דוד
משה רוז האָט געהאלטן א
ספּאָנס אין וועלכען דער
האָט באַזאָרגט די
דערפֿערונג, באַניסטיקע
בעל-יובל מיט באַניסערע
עקערער. (די רעדע ווערט
פארעפּעסלעכט אויפן).
ס'האָבן נאָך געהאלטן רע-
דעס פֿון שרייבעראַגילי-באַל-

אָנײַם שטערבן,
און דײַאל סגײל.
דער בוקא-
ד סהילה און
שעף-רעדאקט-
ד צייטשריפט.
ד י. פעלץ.

האם, מיס פיל התרנשות,
חארעס געדאנקט פאר רעם
כבוד וואָס מ'האָט אים אָג-
געמאָן. פארדער שעצונג און
ליבע וואָס זענען אים אויס-
גערייכט געוואָרן.

פון לאנדאן

ויואזוי מיר האָבן נעמאָלדן אין פאָריקן נוסער פון אויגדער
צייטשריפט (אין כעריט אין רומעניש), האָט ער ד.ש. ראָט, ער
דערקעגן פון דער איראָפּעיִשער עקספּעקטינע פונעם ייִדישן
וועלט קאָנגרעס, אין באַלייכונג פון דער יעקב הלוי'שער
פון קולמער דעפארטמענט פון דערלעכער אָרגאניזאציע,
אָפּענשאַט אַ באַזוך אין בוקארעשט דעם 10טן אין 1911;
אָפּגעברענגט ר' .

די נעטס האָבן וויד באקענט מיט דער מעצייטס פון
דער פערטראיע פון די רייזשע קהילות, האָבן באנוכט דער
ליניעזע און קולמער מיסטרות א.א.
דעם 10טן אקטאָבער י.א. זענען די נעטס אויפגענו-
מען געוואָרן אין אוידיעניג מיט דער פראַג-דוסיטור אָרגאַניזאַציע,
דינער-אָפערעטאָר פונעם פולסטע פראַכטערמיטל "סלאָו-
געוועזענע" אונטערגעבן דער ד.ה.ה. ב.ה.ה. ד.ה.ה. ד.ה.ה.

א בריוו פון דעם אָנפירער
פון דער דעלעגאציע
„יוניטעד דזשויוז עפיל“

[illegible]

וועלכיש מ'ז א ווארעמער
פארערקענונג. פאר אונז, איז
יעדער מעגלעכע וואָס מיר
האָבן נעלעכט איז רומעניע,
וועמען ווידערבאר, און אלע
פארבראכענע מאָמענטן. גע-
נומע איינלעבן, וועמען גע-
וואָרן א זעלענע און אום-
פארינעלעכע איבערלעבונג.
אין יעדער איבערלעבונג
אָבער איז ס'וואָס פאר א

לעקציעס ביי די קורסן פון
יהדות

די מיטוואך, דעם 15טן אקטאבער
1969, האט דער רב [הכולל דר.
דוד משה רוון. געהאלטן א
לעקציע, אין ראם פון די קורסן
פון יהדות און עברית, וועגן:
„דער תנך. א מאנומענט פון
קולטור און הומאניזם“.

דאָנערשטיג. דעם 16טן אָק-
טאָבער, האָט דער רב הכולל
אָנגעהויבן אין ראם פון די זעלבן
קורסן, צו לערנען מיט די
קורסאנטן חומש. די תלמידים
האָבן געלערנט די ערשטע פר-
שות חומש אין לשון קודש און
האָבן דאן אויסגעהערט פירוש.

דינסטיק, דעם 21טן אקטאבער
1969 האט דער רב הכולל גע-
האלטן דיזעלבע לעקציעס. ביים
דערעפנענען די קורסן פון לימוד
תורה, אין ראם פון דער ברא-
שאנער קהילה.

מיטוואך, דעם 22טן אקטאבער
1969, האט דער שרייבער י. פֿעלץ
געהאָטן א לעקציע פאר די
קורסאנטן פון דער בוקארעשטער
יידישער קהילה, וועגן יידישע
שרייבער אין רומעניע, זעלבס
איז אויסגעהערט געווארן מיט
גרויס אינטערעס.

אין אַנדענא פון שמעון שייער
ע"ה

שבת, פרשת נח, דעם 18טן אקטאבער 1969, נאָך-
דראווען, איז אינגעקערטען געווארן אין דער באַר-שיף, א
קירש זוכרן דעם פארשאַטענען שמעון שיינע ייִדע
וועלכער איז געווען א סטילער מנהיג פון דעם דאָזיקן מקום
קדוש, און איז געשטאנען אין זיין דינסט ביזן לעצטן מאָנ-
טאָג זיין לעבן. דער רב הכולל ר. דוד משה וויזן האָט גע-
זאָגט דברי תורה.

זוגטיק דעם 19טן אקטאבער 1969, האָט מען געשטעלט די מצבה אויף זיין קבר אין בית-עולם פילאנטראפּיא. וועגן זיינע פארוויקסנטן, וועגן דעם כּייספּיל וואָס ער האָט געגעבן אין זיין לעבן אלס א ספּייער ייִד, האָט גערעדט דער רב חבּלל. דער אויבער-חזן ע. גוטסמאן האָט מתפלל געווען זיכרונֹן שמתו. כּאָס שפּאַט האָט גערעדט און געזען פון דער אנפּוירונג פון דער באַר-שול הדר גובינשטיין.

די תה-ארביער צייטונג. קור.
העם" (רומענישע אידישע
פאפארוליר") האט נישט
קאן פארשטעלענען א רחוקות
דיקן קעגנשטעלונג וועגן דער
דערצייעטן בוקארעשטער כשר-
רעסטאראן.
אין דעם ערשטער טייך בא-
שייבט ערס מחבר דעם זאגט
פון דער פאפא-אידעט האט, דאס
מעבל, א.א.יי. איינווייניג א.א.
נישט זשאלעווינדיק נישט שביח.
ווייטער באשרייבט ער דעם אופן
ווי עס קונקאצאצירט דער רעס-
טאראן.

א'ר יי'ושו רעסעלא'ו צאלן
אייניקט א טאמניע פריי' און
ערטעטן פאר א האלדן פריי-
אן ס'רוב קאנסטומטונסן און נאכאנא-
כאמין. און ערלעבטס אפגעשטענע-
לעך, דאס עסן און די באדי-
נונג און איר פאר אלע גלייך. וויפ-
איינער צאלט, צי ער צאלט א-
דערהויפס נישט. ווייטס קיינער
נישט, אפילו דער באדינונגס-
פערסאנאל, ווייך די באנס און
אלע אפגענאגאלטע ארבעטן די א-
נעטע צורה.

נלחמנו. די זקנים זיין אראפ
קען, אפילו די בחינידיקע—ברפס
די בחינידיקע—ווערט דאס טעם
אזויס זעכערס, און א שום טאן
אלעס, פונעם פערטלאזן און
אין די כלים פונעם רעסטאראן.
רעט בוקארעשטער זייערע
רעסטאראן באדינט איצט, טעג-
לעך, 450 פערזאן, ווער וואלט
זיך נעמט פארשטעלן וואס די רי-
450 קאנסומענטן וואלט גענוסן
פון אראפ מען דארף און
רעסטאראן, ווערן באדינט כּוּרִיז

א י ש ר א ל -
צייטונג וועגן
דייט

בוקארעשטער

כשרן

רעסטאראן

פון 17 אונגעשטעלטע זי וווּ ליגט
 עס דוד'ס מיטרוויסס זיין פון
 דעם טור אונטן זיין דעם עס
 שטאנען זאכן ווּן מיטען קענטער
 ענטקעטשט אפמאדן און דעם
 באטן (וועלכע דער ארץ אומ-
 צאליקע אפגעווארעט) וועט וועט
 טייל געווערעט פון איראקאנ-
 אלע קיין ארבעט וועטן טאט-
 נאך, וועט וועט וועט וועט וועט
 בלייבן און פאנאט זיין שפאן
 ענטקעטשט און זיין געוועט דעם
 מאכט, און געבט ארץ וועלכע
 דער וועט קענטער פון דעם
 קענטערשטן יידישן רעסטאראן
 זיין געוועט וועט

און די מאכליס, איינער בא-
טעמטער און שענער פון דעם
אנדערן, רייך אין קאלאָריע און
וויטאמינען, ציען צו אלץ מער-
רע קאָנסומענטן.

אָס טרעפֿאָר, כִּי דו באַפֿוֹ
דִּקִּי'ן פֿאַרמאָגן וו'ן אַ
וועטמאָ, וועטמאָ צאל האָט
אין אײַן וואָס, וועט דער
שטאַרן, אײַנפֿי, פֿאַרמאָ
דו קאַפּאַטעט פֿון באַרײַ
אין דעם צוועק ווערט צוגע
נאָ אַ זאַל וואָ דערשע
גרייט, אויפֿן טרעטן שטאַ
דעם לעבנאָס בײַז, אײַ
דערזאָ וואָ דו שױן ווער
פֿאַר אַן אַרײַן, ווער
הײַס פֿאַר אַרײַן, וואָ
זײַן אויפֿאַלס, וואָ
האָט אַרײַן ווער אַרײַן 25
בײַמאָסעטעט יו וואָ
וועט אַרײַן פֿאַרמאָ.

או טרן ון אונדערט
 דקיס אוי דאקטאן און משפחות
 פון בוראקאסעס אונדערט ו-
 נענישן שטעט שטעטלעך
 דערפאר, באקומט א מאסעסעס
 שטייגער, נעמט שפייז אויף מי-
 בויש - ווי אויף א פערטאריעס
 אונדערט פערטאריעס, וואס איז
 אגעניסעס מיט איינערנעבנעם
 פון זעט אונדערטרייטע
 הונדערט וואס א חזק דער סומע
 וואס זיי באקומט, נעמענעמס
 מאסעסעס שטייט מען אויף ווי-
 טיקע פערטעס שפייז אויף זיי-
 ים. ס'זאל זיך שטעלן, צווישן שטובות
 אויף ראש השנה איז דעגנערט
 צייט-שפילט, און שטעט אויף חורבן
 יודן זיי גענוגן א דאס פערטע
 שפייז

בית-בית

של היהדות הדתית הרומנית

הרב ד"ר דוד משה רוזן
הרב חנוך

לך-לך...

נאום-ברכה במסיבה לכבודו של הסופר י. פלץ

הסתדרות הקהילות היהודיות ברומניה-מ-ביעה לך, על-ידי, את תורתה על יטענות לקראתה, לחוג בצוואה, בבית זה של קהילתנו, את אושיותו של זה שהצליח באופן כה מזהר לבטא בציוריותו הספרותיות הממושגות את החיים, הלכטים, הדלת והסורים, התקוות והאשיות של אלה שמקרבם יצא, של אלה שיקרו, כבינה, להיטאר מה שהיו, בעצם, מבטן ומלחמתו, מה שהם מפשטים להיות גם כיום: יהודים רומנים.

הכריו לעם הפלגו ויפליגו להגיד תהלתו; מתענים על יצירותיו מעריציו-קהל הקוראים; גדולי המבקרים של הספרות הרומנית העריכו ומוספים להעיד בשירגותיו הספרותיים. מה שאנו רוצים להכבדים, נוסף על כל האמור לעיל, הוא תבנית-נפש הראויה להרשעה יתירה: ההכנה של איש-המירות, להיטאר מה שהוא מעצם מבעד תולדות, הסגולה לייסוד על יחורו הוא.

י. פלץ נישא כל שנות חייו מה שהוא בעצם: יהודי רומני, המעוגן עמוק בתרבות ארצו שבה נולד, ובעת ובעונה אחת יהודי נא, מעורה ברחוב היהודי, הבנר של הנימו היהודי, משוררה של הנשמה היהודית בנל-גוליה הספוטיים.

במקום לעצם מובאות מציוריותו של חתן-הכופל, כנהוג בהדמויות שאלה (דבר שישעו, בוואר, אחרים, העולים במוטותיהם עלי הקסן) במסותא מכס, רבות, להרשות לי לפתוח את "ספר הספרים", מקור השראתו של "עם-הספר" זו שנות-אלפים, שבו, בפסוק הראשון של פרשת השבוע, יש למצוא רמז למובנים החנוני שלני, הסבר למיוון אישיותו של י. פלץ. לעברי הראשון, לאברהם אבינו, "אב המון גוים", שלאסותו של דבר היה הראשון שכיין "אורח האנושות כולה", ניתנה השליחות האלהית, "לך-לך", כלומר לך, בדרכך אתה, הדרך המובילה אל דמותך אתה, אל "היהודי" דרך זו אין סוגה בשישנים, קשה היא הדרך אלך, אבל היא הישרה ברכים. רב, רב למאור מ: פרס יש אלה, "התועים בדרכי החיים" האלו, של אלה שנסבלו בדרך זו, שצדק קראו לה חילל "גסיון בתוך נסיון" (מדרש תנחומא פ' דף נ; ו) של אלה — כדו למשורר דבריו חלל הנ"ל — "השאל-כול ממקום למקום גורם להמעטת שמם", בבחינת "בי יש אים" שהולך ואינו יודע לאיזה מקום הוא הולך" (שם). רבים מה שירימי פנפנש, שבנסותם חלרלי מלחיות מה שהם באמת, בהתכחשותם לעצמם-עצמיותם, 'תמזל להם ביותר. אלה הצליחו לרמות רק

הספר י. פלץ נישא נאמן לעקרון "מאדצ", לארץ שבה ראה את אור העולם, לארץ שופת נופיה שבו את ליבו, שתרכותה היתה לו למעין לא-אזכוב ממנו שזה לרומניה, וביצוריתו מתאפצת הצציאות הרומנית, והיי העם, שבקרב הוא חיו, באו בהן לריו ביוטיו. בוס לא העלם י. פלץ, אז לרנע קל, מה מושג השני, "מכוללת", מסמור מחצבנו מימיו לא חש בפה, בעצ שאתרים התנכרי לירות מתוך פחד; מעולם לא חש בבושה, בעצ שאררים התכחשו למצוא מתוך הת" ביישות. הוא נישא בכל התנאים, מתוך נאות כולה.

הספר י. פלץ נישא נאמן לעקרון "מאדצ", לארץ שבה ראה את אור העולם, לארץ שופת נופיה שבו את ליבו, שתרכותה היתה לו למעין לא-אזכוב ממנו שזה לרומניה, וביצוריתו מתאפצת הצציאות הרומנית, והיי העם, שבקרב הוא חיו, באו בהן לריו ביוטיו. בוס לא העלם י. פלץ, אז לרנע קל, מה מושג השני, "מכוללת", מסמור מחצבנו מימיו לא חש בפה, בעצ שאתרים התנכרי לירות מתוך פחד; מעולם לא חש בבושה, בעצ שאררים התכחשו למצוא מתוך הת" ביישות. הוא נישא בכל התנאים, מתוך נאות כולה.

(המשך בעמוד 9)

הרב גבריאל צבי שווארץ ז"ל

בשני למרחשוון תש"ל נפטר באוראריא-מארה (פראג-סילבניא) בגיל 66 הרב גבריאל צבי שווארץ ז"ל. המנוח היה חניך ישיבות סיגט, סאצמאר ופרסבורג. בעשור האחרון של ימיו כיהן כעור אוראריא והדפיס כל זמנו לתורה. הסתלקותו היא אכירה שאינה חורגת ליתרות החרדית בפראג-סילבניא.

הוא למנותו בנ' במרחשוון בהשתתפות קהל גדול. בהספדו המרשים-תיאיר הרב יצחק-מאיר, מארילוס, בשם הרב הכולל ליהודי רומניה ד"ר דוד משה רוזן וזכריותו הקהילתיות היהודיות, נאמר כי הרב גבריאל צבי שווארץ ז"ל נפטר באוראריא, מארה (פראג-סילבניא) בגיל 66. הרב גבריאל צבי שווארץ ז"ל נפטר באוראריא, מארה (פראג-סילבניא) בגיל 66.

יהא זכרו כבוד!

מסיבה לסופר י. פלץ בהגיעו לגיל-השיבה

הסתדרות הקהילות היהודיות ברומניה-ערכה ב-20 באוקטובר ש"ו, בערב, מסיבה לכבודו של הסופר י. פלץ לגיל מלאות לו שבעים שנה. הישתתפו במסיבה מנהיגי ההסתדרות וקהילת יהודי עיר בוקרשט; סופרים וכונינים: מירצ'א שפנסקו, מודור מושאפסקו, קאמיל בלזר, פ' ברוניא-פוקס, ירונים שארכו, וירג'יליא מוגרה, פלורין מוגר, מספן מישא וכו'; אמנים וכונינים: הצעירים מ' ה' מאקסי, מימי מאקסי-שרנא, יוסף; עיתונאים, אנשי-ציבור וכו'.

בנאמו החגיגי, מתובל במאמרי תורה וחלל, ויבר הרב הכולל ליהודי רומני ד"ר דוד-משה רוזן שליט"א על מש-מעות התנינה, בהכינו את ברכותיו לחתן-היובל. כמו-כן, נשאו נאומי-ברכה האופרים קאמיל בלזר, ירונים שארכו, גריאל סל, פרנס קהילת יהודי עיר בוקרשט, ויקטור רוסו, עורכו הראשי של "כתב-העת". ענה למכבים חתן-היובל הסופר י. פלץ והביע, כולו רגישות, את תודתו להכבית למכבריו ומעריציו.

דברי תורה מפי חכמי רומניה וגאונים ז"ל

וברשת חיי שרה
וג' ותושב אובי עוזכם
תנו לי אחוות קבר... בנבחר
קברונו קבור את חתן
(בראשית כג, ר-ו).

אמר ר' לעזר: כמה דיות משתפכות, כמה קולמוסין משתב-רין כדי לכתוב 'בני חת'! פס-מים כתוב 'בני חת' ה' פעמים בפרשה זו בפסוקים ג' ד' ו' (ב' פעמים) טו, יח, כ, ובפרשה כה, מט]—מדרש בראשית—רבא, פ' נח, יח, חזק' ח. אלבק—י. טהעדאר עפי' מתי של ברי-טיש מויואים לונדו, ברלין (תרע"ד).

למה האריכה התורה בקנייה זו פרסטיה?
אברהם אבינו השתדל לנטוע בלב העמים אחד מגדולי יסודות הדת—את האמונה בהשגחה הנפש, האמונה שהנשמה הייתה נצחית גם אחרי מות הגוף ור' קבונג, ובכחול העתיד שיהיה בין הנפש והגוף. כי גם הגופים ישיגו עפר ויקינו ביום הדין הגדול, אלה לחי עולם ואלה לדרואן עולם ותעדידי הצדיקים שיצמדו בלבשיהם, היינו בגוף הנשמי שהיו לעולם בו כהייהם הרא-שונים. ועל-כן צריך להכין לגוף המת מקום שבו ייקבר. מקום נבחר, בין משתחתו ואנשי צדי-קים, ואין בקברים רשע אצל צדיק.

כל הדברים האלה זרים היו בעיני בני חת. הם חשבו, כי המ-תים לא עור יקמו לחיהם, שאין שום דין וחשבון בשאול, וכל עניין הקבורה היא לפי-שעה, עניין למנוע בזיון וריח רע, ואחר-כך היו מפנים את הקבר. רק אחרי שאברהם קנה מהם בהון רב מהערה, באה להם האמונה. אז הוברר להם, שכל חלקם בע-ולם הזה ד' אמות של קבר בל-י וכדי להבינם דבר זה אמר להם אברהם: תנו לי אחות קבר ואקברה [מתי מלפני, כי באמת כל חקירותי תיחשב כמי שגנו דבר יקר באוצר, להיות שמור למעד ידע, כאשר יו-ציאו משם ובני חת, שלא הא-מינו בוה, השיבו: כמבחר קבר רינו קבר, למה לך אחות קבר מיוחדת? ואברהם הוסיף לבקש דווקא מערה. בשעה שהיה, בסוף האדם וקיצו בשדה-החיים, בכסף מלא, כי כל חול לא ישוה להשיאות-הנפש, אחריה האדם ותקוותו.

לרבי עקיבא לא היה כל משנה רשמית של נישא או אב-בת-דין. וכל זאת, לא עבר זמן רב, והוא הקפיד לאיש בעל סמכות עליונה בכל ענייני ההלכה (הקפיד התורה) בארץ-ישראל. רבי טרפון, אחד התקמים הגדולים באותו דור, התמרמר עליו פעמים רבות. ואמר לו: "עקיבא! איני יכול לסבול את דברך". אך עקיבא היה תלמיד אמין-לב. הוא עמד והוכיח לרבתיי שהצדק אתו. ורבי טרפון הודה לו ששעה ואמר: "הפחדש (מחרת) מקדש-קדש מן התמים" (אבות דרבי נתן ו').

פעם אחת שיכח אותו רבי טרפון בקמל אלה: "אשךד (טוב לך), אברהם אבינו, שרבי עקיבא יצא מקדש" (ספרי, בקמלוח, סימן ע"ה). רבי עקיבא עצמו מספר על תירומתו הקדים שניהל עם רבן גמליאל, רבי "הושע" ורבי ישמעאל. הם התנחלו על הלכות שהם לא דעו להספיר אותן. ואמר: שהוא פירש אותן, ענו ואמרו לו: "יפה דרשתי, עקיבא!"

אם גם במים אלה, כשהיה ידוע קבורת-הוראף ביישראל, לא שכח את המים שקנה שגא את התורה ואת לומדי התורה, כשהיה יושב ומלמד את תלמידיו, היה מקר בילדותו ויהא אומר: "מורה אני ללמדי ה' ששמת חלקי בך יושב ב'ית-המרש, ולא שמת חלקי בך יושב יושב הקדושה" שששק" (אבות דרבי נתן כ"א).

ברית עברית עולמית
התרגום הרומני בעמוד 3

במלאות עשרים ו-חמש שנים להצלת יהודי דאניה מירי הנאצים, ערכו ספריי "הבראקה" הדאנית תערוכה ייחד של עולשים ושניים ספרים יקרי ערך. המחלקה היהודית ב-1997 ה-המחלקת הדאנית בקופנהאגן 70,000 והרכים שלה נחשבת כאחת הספריות הגדולות ביותר של יודאקה והבראקה בעולם.

מגדל חשמונאי ו-שריד ישוב ישראלי נחשפו במחנה של מגדל דוד בירושלים. בין החימצאים: חותם אבן וניו בית ראשון, שעליו חרות בכתב עברי קדום העוסק "למתינהו

עולם ומלואו

עזריהו, טביעות חותם על ידיות של כדירות עט שם "ירושלים" והחם "יוד", כניויה של פחות יהודה בימי שלטון פרס וכו' מציגת חותם של דמות אל יווני ומטבעות זהב.

עניו וב בציבור הטוראים באמריקה עורר ספור על טיפון לשימור המורשת של המהגרים והיהודים, רובם מהגריני, שהגיעו באמצע המאה ה-19 לחופי ארצות הברית, תרומתם העצומה למוסדות הברכה ותרבות, עלייתם ושקיי עתם.

מפעל הבילינגואר "הפית העברית, שווקים לפי עשר שנים עיי האוניברסיטה העברית, מוסד ביאליק, הסוכנות היהודית ומשרד החינוך והתרבות של ממשלת ישראל, שב-ראשו עומדים יצגיו המוסדות המייסדים ופרופ' בנימין דינור ופרופ' גונתם שלום, הועד בעבודות עד תום "ח". כולל גם ריעוטם והסכמות יצגים ביי-גוראפים ויוחב-רים. (מהרצאות של ג' בו-מוסד, ממנהלי המ-פעל, בגוגרס והחנישי נטדעי ויהדות).

בני הוג ההולנדי ברגו וסמן ואובק, שהוכרו כחסידי אומות העולם בעד פעילותם בהצלת יהודים בתקופת השואה, נסעו עץ הנושא את שמם בשדרת חסידי אומות העולם ב"י וסמן על הר הירוק בירושלים. הם גם קיבלו את מדליית הכבוד לשואה ולגבורה. בני הוג ואובק הצילו ילדים יהודיים, וביניהם מוריס קוטסטר, שהיה בו ניתוח של אנה פראנק, ומשפחתו.